Zbirka odločb sodne prakse

SODBA SODIŠČA (peti senat)

z dne 28. julija 2016*

„Predhodno odločanje — Pravice intelektualne lastnine — Direktiva 2004/48/ES — Člen 14 — Stroški postopka — Odvetniški stroški — Pavšalno povračilo — Najvišji zneski — Stroški tehničnega svetovalca — Povračilo — Pogoj krivdnega ravnanja stranke, ki je pravdo izgubila“

V zadevi C-57/15,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 267 PDEU, ki ga je vložilo hof van beroep te Antwerpen (pritožbeno sodišče v Antwerpnu, Belgija) z odločbo z dne 26. januarja 2015, ki je prispela na Sodišče 9. februarja 2015, v postopku

United Video Properties Inc.

proti

Telenet NV,

SODIŠČE (peti senat),

v sestavi J. L. da Cruz Vilaça, predsednik senata, F. Biltgen, A. Borg Barthet, E. Levits, sodniki, in M. Berger (poročevalka), sodnica,

generalni pravobranilec: M. Campos Sánchez-Bordona,

sodni tajnik: V. Tourrès, administrator,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 14. januarja 2016,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

— za United Video Properties Inc. B. Vandermeulen, odvetnik, in D. Op de Beeck, odvetnik,

— za Telenet NV S. Debaene, odvetnik, in H. Haouideg, odvetnik,

— za belgijsko vlado J.-C. Halleux in J. Van Holm, agenta, ob sodelovanju E. Jacubowitza, odvetnika,

— za nizozemsko vlado M. Bulterman in M. de Ree, agentki,

— za poljsko vlado B. Majczyna, agent,

— za Evropsko komisijo F. Wilman, agent,

* Jezik postopka: nizozemščina.

po predstavitvi sklepnih predlogov generalnega pravobranilca na obravnavi 5. aprila 2016

izreka naslednjo

Sodbo

1 Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago člena 14 Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 17, zvezek 2, str. 32).

2 Ta predlog je bil vložen v okviru spora med družbama United Video Properties Inc. in Telenet NV zaradi stroškov postopka, ki bi jih prva morala povrniti drugi, potem ko je umaknila tožbo s področja patentov, ki jo je vložila zoper to drugo družbo.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 V uvodnih izjavah 10, 17 in 26 Direktive 2004/48 je navedeno:

„(10) Cilj te direktive je približevanje zakonodajnih sistemov [držav članic], da bi zagotovili visoko, enakovredno in homogeno raven varstva na notranjem trgu.

[…]

(17) Ukrepe, postopke in pravna sredstva, predvidene v tej direktivi, je treba v vsakem primeru določiti na tak način, da se upoštevajo posebne značilnosti navedenega primera, vključno s posebnimi značilnostmi vsake pravice intelektualne lastnine in, če je primerno, namerni ali nenamerni značaj kršitve.

[…]

(26) Z namenom, da bi nadomestili povzročeno škodo, ki je posledica kršitve, ki jo je zagrešil kršitelj, ki je vedel ali bi moral razumno vedeti, da bo to povzročilo tako kršitev, je treba pri znesku odškodnine, ki se dodeli imetniku pravice, upoštevati vse ustrezne vidike, kot sta izguba zaslužka, ki ga ustvarja imetnik pravice, ali neupravičeni dobiček, ki ga je imel kršitelj in, kadar je primerno, kakršna koli moralna škoda, povzročena imetniku pravice. […] Namen ni uvedba obveznosti, da se predvidijo kaznovalne odškodnine, temveč da se omogoči nadomestilo, ki temelji na objektivnih kriterijih, ob upoštevanju stroškov, ki jih ima imetnik pravice, na primer stroškov za prepoznavanje in raziskavo.“

4 Člen 3 te direktive, naslovljen „Splošne obveznosti“, določa:

„1. Države članice predvidijo ukrepe, postopke in pravna sredstva, potrebne za zagotovitev uveljavitve pravic intelektualne lastnine, ki jih zajema ta direktiva. Ti ukrepi, postopki in pravna sredstva so pošteni in pravični in niso po nepotrebnem zapleteni ali dragi in ne vsebujejo nerazumnih časovnih rokov ali neupravičenih zamud.

2. Ti ukrepi, postopki in pravna sredstva so tudi dejanski, sorazmerni in odvračilni in se uporabljajo na tak način, da se izogibajo ustvarjanju ovir za zakonito trgovino in zagotavljajo zaščito pred zlorabo.“

5 Člen 13 te direktive, naslovljen „Odškodnine in stroški“, določa:

„1. Države članice zagotovijo, da pristojni sodni organi na vlogo oškodovane stranke odredijo kršitelju, ki je vedel ali bi razumno moral vedeti, da sodeluje v dejavnosti, ki je predmet kršitve, da plača imetniku pravice odškodnino, ki ustreza dejanski škodi, ki jo je ta utrpel zaradi kršitve.

[…]

2. Če kršitelj ni vedel ali če ni razumno mogel vedeti, da je sodeloval v dejavnosti, ki je predmet kršitve, lahko države članice določijo, da lahko sodni organi odredijo vračilo dobička ali plačilo odškodnine, ki je lahko vnaprej določena.“

6 Člen 14 Direktive 2004/48, naslovljen „Stroški [postopka]“ določa:

„Države članice zagotovijo, da razumne in sorazmerne pravne stroške [stroške postopka] in druge izdatke stranke, ki dobi pravdo, praviloma plača stranka, ki pravdo izgubi, razen če to ne bi bilo pravično.“

Belgijsko pravo

7 Člen 827(1) Gerechtelijk Wetboek (sodni zakonik) določa, da vsak umik povzroči obveznost plačila stroškov postopka, ki zavezuje stranko, ki umakne zahtevek.

8 Člen 1017(1) tega zakonika določa:

„Z vsako dokončno sodbo, tudi tisto, ki je izdana po uradni dolžnosti, se naloži plačilo stroškov stranki, ki je pravdo izgubila […].“

9 Člen 1018 sodnega zakonika določa:

„Stroški obsegajo:

[…]

6. nadomestilo za odvetniške stroške, določeno v členu 1022 sodnega zakonika;

[…]“

10 Člen 1022 navedenega zakonika določa:

„Nadomestilo za odvetniške stroške je pavšalni znesek stroškov in honorarjev odvetnika stranke, ki je s predlogi uspela.

[K]ralj z odlokom, ki ga odobri ministrski svet, določi osnovne, najnižje in najvišje zneske nadomestila za odvetniške stroške, pri čemer se upoštevata med drugim vrsta zadeve in pomembnost spora.

Na predlog ene od strank in na podlagi posebej obrazloženega sklepa lahko [sodnik] nadomestilo za odvetniške stroške zniža ali zviša, pri čemer pa ne sme preseči najvišjih in najnižjih zneskov, ki jih določi kralj. […]

Nobeni stranki ni mogoče naložiti, naj za sodelovanje odvetnika druge stranke plača znesek, ki presega znesek nadomestila za odvetniške stroške.“

11 S kraljevim odlokom z dne 26. oktobra 2007 o določitvi nadomestil za odvetniške stroške iz člena 1022 sodnega zakonika in o določitvi datuma začetka veljavnosti členov od 1 do 13 zakona z dne 21. aprila 2007 o možnosti povračila odvetniških honorarjev in stroškov (*Belgisch Staatsblad*, 9. november 2007, str. 56834) so bili opredeljeni osnovni, najnižji in najvišji zneski nadomestila za odvetniške stroške, določenega v členu 1022 sodnega zakonika. Tako člen 2 tega kraljevega odloka za tožbe z zahtevki, ki jih je mogoče finančno ovrednotiti, določa lestvico zneskov nadomestila za odvetniške stroške od najnižjega zneska 75 EUR za tožbe, v primeru katerih je vrednost spora do 250 EUR, do najvišjega zneska 30.000 EUR, ki se uporabi za tožbe, v primeru katerih je vrednost spora več kot 1.000.000,01 EUR.

12 Za tožbe z zahtevki, ki jih ni mogoče finančno ovrednotiti, člen 3 kraljevega odloka z dne 26. oktobra 2007 poleg tega določa 1200 EUR kot osnovni znesek nadomestila za odvetniške stroške, 75 EUR kot najnižji znesek in 10.000 EUR kot najvišji znesek.

13 Nazadnje člen 8 kraljevega odloka z dne 26. oktobra 2007 določa, da so osnovni, najnižji in najvišji zneski nadomestila za odvetniške stroške vezani na indeks cen življenjskih potrebščin, pri čemer vsako zvišanje ali znižanje za 10 točk povzroči, da se zneski, navedeni med drugim v členih 2 in 3 tega odloka, zvišajo ali znižajo za 10 %.

Spor o glavni stvari in vprašanji za predhodno odločanje

14 Družba United Video Properties, ki je bila imetnik patenta, je vložila tožbo proti družbi Telenet v Belgiji, v kateri je v bistvu predlagala, naj se ugotovi, da je zadnjenavedena družba kršila navedeni patent, in odredi, naj preneha s to kršitvijo, ter naj se ji naloži plačilo stroškov.

15 Rechtbank van koophandel te Antwerpen (gospodarsko sodišče v Antwerpnu, Belgija) je s sodbo z dne 3. aprila 2012 to tožbo zavrnilo in zadevni patent razglasilo za ničen. S to sodbo je družbi United Video Properties naložilo, naj družbi Telenet plača nadomestilo za odvetniške stroške, ki so ji nastali med postopkom na prvi stopnji, v višini 11.000 EUR, kar je najvišji znesek, predviden v členu 3 kraljevega odloka z dne 26. oktobra 2007, kakor je ta prilagojen v skladu s členom 8 tega odloka. Družba United Video Properties je zoper navedeno sodbo pri hof van beroep te Antwerpen (pritožbeno sodišče v Antwerpnu, Belgija) vložila pritožbo.

16 Vendar se je družba United Video Properties odločila, da bo pritožbo umaknila. Potem ko je pritožbo umaknila, je družba Telenet med drugim predlagala, naj se družbi United Video Properties naloži vračilo 185.462,55 EUR za odvetniške stroške in 40.400 EUR za pomoč zastopnika, specializiranega za patente.

17 Iz predložitvene odločbe izhaja, da se postopek, ki teče pred hof van beroep te Antwerpen (pritožbeno sodišče v Antwerpnu), nanaša samo še na stroške, ki jih mora družba United Video Properties povrniti družbi Telenet. Na podlagi zadevnih belgijskih predpisov lahko namreč družba Telenet zahteva zgolj povrnitev najvišjega zneska 11.000 EUR za postopek na vsaki stopnji za nagrade, ki jih je plačala svojemu odvetniku. V skladu s sodno prakso Hof van Cassatie (kasacijsko sodišče, Belgija) družba Telenet nima pravice, da od družbe United Video Properties zahteva vračilo stroškov, ki jih je plačala zastopniku, specializiranemu za patente, razen če lahko dokaže, da je družba United Video Properties ravnala krivdno, ko je vložila tožbo oziroma ko je nadaljevala postopek, in so stroški navedenega zastopnika nujna posledica te napake.

18 Vendar družba Telenet trdi, da nastali stroški močno presegajo 11.000 EUR za postopek na vsaki stopnji. Predvsem meni, da je belgijska zakonodaja, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, v nasprotju s členom 14 Direktive 2004/48, saj ta člen državam članicam ne dovoli, da bi določile zgornjo mejo za povračilo odvetniških stroškov na 11.000 EUR za postopek na vsaki stopnji ali pa pogoj, da mora biti za to, da se povrnejo drugi stroški stranke, ki je pravdo dobila, podana krivda.

19 V navedenih okoliščinah je hof van beroep te Antwerpen (pritožbeno sodišče iz Antwerpna) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ti vprašanji:

„1. Ali besedna zveza ‚razumni in sorazmerni pravni stroški [stroški postopka] in drugi izdatki' v členu 14 Direktive 2004/48 nasprotuje belgijskim predpisom, ki sodiščem omogočajo upoštevanje natančno določenih posebnosti zadeve in glede stroškov za pomoč odvetnika določajo sistem različnih pavšalnih tarif?

2. Ali pojma ‚razumni in sorazmerni pravni stroški [stroški postopka]' in ‚drugi izdatki' v členu 14 Direktive 2004/48 nasprotujeta sodni praksi, v skladu s katero je povrnitev stroškov za tehničnega svetovalca mogoča le v primeru krivdnega ravnanja (pogodbenega ali nepogodbenega)?"

Vprašanji za predhodno odločanje

Prvo vprašanje

20 Predložitveno sodišče s prvim vprašanjem v bistvu sprašuje, ali je treba člen 14 Direktive 2004/48 razlagati tako, da nasprotuje nacionalni zakonodaji, kakršna se obravnava v postopku v glavni stvari, ki določa, da mora stranka, ki je pravdo izgubila, nositi stroške postopka, nastale stranki, ki je pravdo dobila, ki sodišču, ki mora odločiti o stroških, omogoča upoštevanje posebnosti zadeve, ki jo obravnava, in ki določa sistem pavšalnih tarif, v okviru katerega se določi absolutna zgornja meja za povračilo v zvezi s stroški za pomoč odvetnika.

21 Za začetek je treba spomniti, da člen 14 Direktive 2004/48 določa načelo, v skladu s katerim razumne in sorazmerne stroške postopka stranke, ki je dobila pravdo, praviloma plača stranka, ki je pravdo izgubila, razen če to ne bi bilo pravično.

22 Prvič, kar zadeva obseg pojma „stroški postopka", ki jih mora povrniti stranka, ki je pravdo izgubila, iz člena 14 Direktive 2004/48, je treba ugotoviti, da ta pojem med drugim zajema odvetniške nagrade, saj direktiva ne vsebuje nobenega elementa, na podlagi katerega bi bilo mogoče sklepati, da so ti stroški, ki na splošno tvorijo bistven del stroškov, ki nastanejo v okviru postopka, v katerem se uveljavlja pravica intelektualne lastnine, izključeni iz področja uporabe tega člena.

23 Drugič, iz uvodne izjave 17 Direktive 2004/48 izhaja, da je treba ukrepe, postopke in pravna sredstva, predvidene v tej direktivi, v vsakem primeru določiti tako, da se upoštevajo posebne značilnosti navedenega primera. Ta cilj bi gotovo lahko nasprotoval pavšalni določitvi povračila stroškov postopka kot taki, saj taka določitev ne zagotavlja niti povračila stroškov, ki so v konkretnem primeru nastali stranki, ki je pravdo dobila, niti na splošno tega, da bi se upoštevale vse posebne značilnosti zadevnega primera.

24 Vendar člen 14 Direktive 2004/48 državam članicam nalaga, da zagotovijo povračilo zgolj „razumnih" stroškov postopka. Poleg tega člen 3(1) te direktive med drugim določa, da postopki, ki jih predvidijo države članice, ne smejo biti po nepotrebnem dragi.

25 Zato bi bila zakonodaja, ki določa pavšalne tarife za povračilo odvetniških stroškov, načeloma lahko upravičena, če bi bil njen namen zagotoviti, da so stroški, ki jih je treba povrniti, razumni, ob upoštevanju dejavnikov, kot so predmet spora, njegova vrednost ali delo, ki ga je treba opraviti za obrambo zadevne pravice. Tako je lahko zlasti v primeru, da je v tej zakonodaji predvidena izključitev povračila prekomernih stroškov, če gre za honorarje, ki so neobičajno visoki in o katerih sta se dogovorila stranka, ki je pravdo dobila, in njen odvetnik, ali če je odvetnik opravljal storitve, za katere se ne šteje, da so potrebne za zagotovitev uveljavljanja zadevne pravice intelektualne lastnine.

26 Drugače je z zahtevo, da mora stranka, ki je pravdo izgubila, nositi „razumne“ stroške postopka, ki za namene izvajanja člena 14 Direktive 2004/48 v državi članici ne more upravičiti zakonodaje, ki določa pavšalne tarife, ki so znatno nižje od povprečnih dejansko veljavnih tarif za storitve odvetnika v tej državi članici.

27 Taka zakonodaja bi bila namreč nezdružljiva s členom 3(2) Direktive 2004/48, ki določa, da morajo biti postopki in pravna sredstva iz te direktive odvračilni. Vendar bi bil odvračilni učinek tožbe zaradi kršitve resno oslabljen, če bi bilo kršilca mogoče obsoditi zgolj na povračilo manjšega dela razumnih stroškov odvetnika, ki so nastali imetniku kršene pravice intelektualne lastnine. Taka zakonodaja bi torej kršila glavni cilj, ki mu v skladu s členom 17(2) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah sledi Direktiva 2004/48, in sicer zagotoviti visoko raven varstva intelektualne lastnine na notranjem trgu, kar je cilj, ki je izrecno naveden v uvodni izjavi 10 te direktive.

28 Tretjič, kar zadeva zahtevo, da je treba upoštevati posebne značilnosti obravnavanega primera, iz samega besedila prvega vprašanja izhaja, da nacionalna zakonodaja, ki se obravnava v postopku v glavni stvari, načeloma sodišču omogoča, da te značilnosti upošteva.

29 Vendar je treba, četrtič, ugotoviti, da člen 14 Direktive 2004/48 določa, da morajo biti stroški postopka, ki jih mora nositi stranka, ki pravdo izgubi, „sorazmerni“. Vprašanja, ali so ti stroški sorazmerni, pa ni mogoče presojati ne glede na stroške, ki jih je stranka, ki je pravdo dobila, dejansko imela zaradi pomoči odvetnika, če so ti razumni v smislu točke 25 te sodbe. Čeprav zahteva po sorazmernosti ne pomeni, da mora stranka, ki je pravdo izgubila, nujno povrniti vse stroške, ki so nastali drugi stranki, pa vsekakor zahteva, da ima zadnja pravico do povračila vsaj znatnega in primernega dela razumnih stroškov, ki jih je dejansko imela stranka, ki je pravdo dobila.

30 Zato mora nacionalna zakonodaja, ki določa absolutno mejo za stroške, povezane s pomočjo odvetnika, kakršna je obravnavana v postopku v glavni stvari, zagotoviti, na eni strani, da ta omejitev odraža dejanske tarife, ki veljajo za odvetniške storitve s področja intelektualne lastnine, in na drugi strani, da stranka, ki je pravdo izgubila, nosi vsaj znaten in primeren del razumnih stroškov, ki so dejansko nastali stranki, ki je pravdo dobila. Taka zakonodaja, zlasti če je navedena omejitev prenizka, namreč ne more izključiti, da znesek teh stroškov znatno preseže predvideno omejitev, tako da postane povračilo, ki bi ga stranka, ki je pravdo dobila, lahko zahtevala, nesorazmerno in celo, odvisno od primera, neznatno ter bi bil s tem členu 14 Direktive 2004/48 odvzet polni učinek.

31 Ugotovitve v prejšnji točki ne more omajati dejstvo, da člen 14 Direktive 2004/48 iz svojega področja uporabe izključuje primere, v katerih pravičnost ne dopušča, da bi stroške postopka nosila stranka, ki je pravdo izgubila. Ta izključitev namreč zajema nacionalna pravila, ki sodišču omogočajo, da v posebnem primeru, ko bi uporaba splošne ureditve na področju stroškov postopka pripeljala do rezultata, ki bi se štel za nepravičen, izjemoma odstopi od te ureditve. Nasprotno pa pravičnost zaradi svoje narave ne more upravičiti splošne in brezpogojne izključitve povračila stroškov, ki presegajo dano zgornjo mejo.

32 Glede na vse zgoraj navedeno je treba na prvo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 14 Direktive 2004/48 razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, kakršna se obravnava v postopku v glavni stvari, ki določa, da mora stranka, ki je pravdo izgubila, nositi stroške postopka, nastale stranki, ki je pravdo dobila, ki sodišču, ki mora odločiti o stroških, omogoča upoštevanje posebnosti zadeve, ki jo obravnava, in ki določa sistem pavšalnih tarif na področju povračila stroškov za pomoč odvetnika, če te tarife zagotavljajo, da so stroški, ki jih mora nositi stranka, ki je pravdo izgubila, razumni, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče. Člen 14 te direktive pa nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki določa pavšalne tarife, ki zaradi prenizkih najvišjih zneskov, ki jih vsebujejo, ne zagotavljajo, da stranka, ki je pravdo izgubila, nosi vsaj znaten in primeren del razumnih stroškov, ki jih je imela stranka, ki je pravdo dobila.

Drugo vprašanje

33 Z drugim vprašanjem predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali je treba člen 14 Direktive 2004/48 razlagati tako, da nasprotuje nacionalnim pravilom, ki ne predvidevajo povračila stroškov za tehničnega svetovalca, razen če je stranka, ki je pravdo izgubila, ravnala krivdno.

34 Za odgovor na to vprašanje je treba spomniti, prvič, da v skladu s členom 14 Direktive 2004/48 države članice zagotovijo, da razumne in sorazmerne pravne stroške ter „druge izdatke stranke, ki dobi pravdo“, praviloma plača stranka, ki pravdo izgubi, razen če to ne bi bilo pravično. Glede na to, da pojem „drugi izdatki“, ki bi iz področja uporabe tega člena 14 izključil stroške, ki so nastali v zvezi s tehničnim svetovalcem, ni opredeljen v nobeni določbi te direktive, ta pojem načeloma zajema tudi tovrstne stroške.

35 Vendar, drugič, kot je poudaril generalni pravobranilec v točki 79 sklepnih predlogov, so v uvodni izjavi 26 Direktive 2004/48 omenjeni „stroški za prepoznavanje in raziskavo“, ki so pogosto povezani s storitvami tehničnega svetovalca in ki jih ima imetnik pravice intelektualne lastnine. Ta uvodna izjava se izrecno sklicuje na primere „kršitve, ki jo je zagrešil kršitelj, ki je vedel ali bi moral razumno vedeti, da bo to povzročilo tako kršitev“, in se torej nanaša zlasti na odškodnino, ki jo je treba plačati v primeru krivde kršitelja. Odškodnina pa je predmet določbe Direktive 2004/48, in sicer člena 13(1) te direktive. Iz tega sledi, da „stroški za prepoznavanje in raziskavo“, ki pogosto nastanejo pred sodnim postopkom, ne spadajo nujno na področje uporabe člena 14 navedene direktive.

36 Tretjič, ugotoviti je treba, da se s široko razlago člena 14 Direktive 2004/48 v tem smislu, da določa, da mora stranka, ki izgubi pravdo, na splošno nositi „druge stroške“, ki nastanejo stranki, ki pravdo dobi, ne da bi se kakor koli opredelila narava teh stroškov, tvega, da bi se temu členu pripisalo preširoko področje uporabe in tako členu 13 te direktive odvzelo polni učinek. Ta pojem je torej treba razlagati ozko in je treba šteti, da pod „druge stroške“ v smislu navedenega člena 14 spadajo samo stroški, ki so neposredno in tesno povezani z zadevnim sodnim postopkom.

37 Četrtič, ugotoviti je treba, da člen 14 Direktive 2004/48 ne vsebuje nobenega elementa, na podlagi katerega bi bilo mogoče sklepati, da lahko države članice povračilo „drugih stroškov“ oziroma stroškov postopka na splošno pogojujejo – v okviru postopka za zagotovitev uveljavitve pravic intelektualne lastnine – s krivdnim ravnanjem stranke, ki je pravdo izgubila.

38 Glede na vse zgoraj navedeno je vprašanje, ali nacionalno pravilo lahko pogojuje povračilo stroškov tehničnega svetovalca s tem, da je stranka, ki pravdo izgubi, ravnala krivdno, odvisno od povezave med temi stroški in zadevnim sodnim postopkom, pri čemer navedeni stroški kot „drugi stroški“ spadajo pod člen 14 Direktive 2004/48, če je taka povezava neposredna in tesna.

39 Zdi se, da stroški za prepoznavanje in raziskavo, ki nastanejo med dejavnostmi, katerih namen je predvsem, da tehnični svetovalec na splošno opazuje trg in odkrije morebitne kršitve pravice intelektualne lastnine, ki jih je mogoče pripisati kršiteljem, ki so v tej fazi še neznani, ne izkazujejo take neposredne in tesne povezave. Če pa so storitve tehničnega svetovalca, ne glede na njihovo naravo, nujne za to, da se učinkovito vloži tožba, katere namen je v konkretnem primeru zagotoviti uveljavljanje take pravice, spadajo stroški v zvezi s pomočjo tega svetovalca med „druge stroške“, ki jih mora v skladu s členom 14 Direktive 2004/48 nositi stranka, ki je pravdo izgubila.

40 V teh okoliščinah je treba na drugo vprašanje odgovoriti, da je treba člen 14 Direktive 2004/48 razlagati tako, da nasprotuje nacionalnim pravilom, ki določajo povračilo stroškov tehničnega svetovalca samo v primeru krivdnega ravnanja stranke, ki je pravdo izgubila, saj so ti stroški neposredno in tesno povezani s sodnim postopkom, katerega namen je zagotoviti uveljavitev pravice intelektualne lastnine.

Stroški

41 Ker je ta postopek za stranki v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (peti senat) razsodilo:

1. **Člen 14 Direktive Evropskega parlamenta in Sveta 2004/48/ES z dne 29. aprila 2004 o uveljavljanju pravic intelektualne lastnine je treba razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni zakonodaji, kakršna se obravnava v postopku v glavni stvari, ki določa, da mora stranka, ki je pravdo izgubila, nositi stroške postopka, nastale stranki, ki je pravdo dobila, ki sodišču, ki mora odločiti o stroških, omogoča upoštevanje posebnosti zadeve, ki jo obravnava, in ki določa sistem pavšalnih tarif na področju povračila stroškov za pomoč odvetnika, če te tarife zagotavljajo, da so stroški, ki jih mora nositi stranka, ki je pravdo izgubila, razumni, kar pa mora preveriti predložitveno sodišče. Člen 14 te direktive pa nasprotuje nacionalni zakonodaji, ki določa pavšalne tarife, ki zaradi prenizkih najvišjih zneskov, ki jih vsebujejo, ne zagotavljajo, da stranka, ki je pravdo izgubila, nosi vsaj znaten in primeren del razumnih stroškov, ki jih je imela stranka, ki je pravdo dobila.**

2. **Člen 14 Direktive 2004/48 je treba razlagati tako, da nasprotuje nacionalnim pravilom, ki določajo povračilo stroškov tehničnega svetovalca samo v primeru krivdnega ravnanja stranke, ki je pravdo izgubila, saj so ti stroški neposredno in tesno povezani s sodnim postopkom, katerega namen je zagotoviti uveljavitev pravice intelektualne lastnine.**

Podpisi